תלמוד בבלי · אחרונים · בניהו

בניהו על מועד קטן

רבי יוסף חיים מבגדאד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בניהו על מועד קטן

רבי יוסף חיים מבגדאד

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בניהו-על-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף יא. 4
דף טז. 4
דף טז: 4
דף יז. 9
דף כז: 10
דף כח. 10
דף כט. 10

דף יא.

כַּוָּרָא תַּחֲלֵי וַחֲלָבָא לִיטְעוֹן גּוּפָא וְלָא לִיטְעוֹן פּוּרְיָא. נראה לי בס"ד **כַּוָּרָא** הוא דג רמז לתורה שבכתב שהיא שבעה ספרים כמו שאמרו רז"ל (שבת קטו.) על פסוק חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה (משלי ט, א) כי פסוק וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן (במדבר י, לה) ספר בפני עצמו, ודג [10] מספרו שבעה. **וְתַחְלֵי** משנה לשון התחלה כי היא התחלת תורה שבעל פה. **חֲלָבָא** גמרא שבה האדם ימצא טוב טעם ודעת לדברי תורה **לִיטְעוֹן גּוּפָא** שילכו מחיל אל חיל ממדרש למדרש גם בלילות **וְלָא לִיטְעוֹן פּוּרְיָא** לישן על מטתו לנוח ולבטל מלימוד.
ומה שאמרו **מַיָּא** וְלָא שִׁיכְרָא פירוש למוד בנחת שהוא לימוד של ארץ ישראל שנוחין זה לזה בהלכה כמים שמרוין הצמא **וְלָא שִׁיכְרָא** לימוד של בני בבל שמנגחין זה לזה בהלכה שמבלבלין המוח כמו שכר שמבלבל המוח. וחזר ואמר **שִׁיכְרָא וְלָא חַמְרָא** כלומר אם לא זכית לעלות לארץ ישראל ללמוד משם אלא אתה בבבל שהלימוד שלהם הוא מלחמה זה בזה עם כל זה השתדל ללמוד מן רב שהוא צדיק שנמשל לתמר וזהו שִׁיכְרָא שהוא יוצא מן התמרים וְלָא חַמְרָא שהוא משקה היוצא מן ענבים שימצא בהם חמוצים כן המלמד מעשיו חמוצים או הוא כמו גפן אשר יתהפך לנגף בר מינן.

דף טז.

זִימְנָא בְּתַר זִימְנָא? **דִּכְתִיב**: "**קָרְאוּ שָׁם, פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שָׁאוֹן, הֶעֱבִיר הַמּוֹעֵד**". נראה לי בס"ד דריש ה"א יתירה דהוה ליה למימר מוֹעֵד והיינו לרבות מועד אחר.

דף טז:

יָצָא רַבִּי חִיָּא וְשָׁנָה לִשְׁנֵי בְּנֵי אֲחָיו בַּשּׁוּק. נראה לי בס"ד דרבי חייא חשב לא גזר רבי אלא בשונה לתלמידים דאורחא דמלתא שיתקבצו הרבה ואוושא מלתא אבל שני בני אחיו שהם קרוביו וחשובין בניו ובני ביתו לא אוושא מלתא ואינו ניכר הדבר ומתפרסם ולא יתקבצו אחרים עמהם, אך רבי הקפיד כיון שגזר בסתם הכל נכנס בכלל הגזרה.
מֵעִיקָּרָא סָבַר: "**מִקְצַת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ**", **וְלִבְסוֹף סָבַר**: **לָא אַמְרִינַן** "**מִקְצַת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ**". קשא תינח דהדר ביה רבי אמאי שלח ליה לא תיתי כיון דזכה רבי חייא מדין מחילה בפיטור הנזיפה ואם בלבו לא כיון למחילה אלא כיון מדינא עם כל זה הוא לא תלה בפירוש בזה הדין אלא שלח לו בסתמא?
ונראה לי בס"ד דחש רבי אם יבא יטעה הרואה שיחשוב שבא מכח הדין דמקצת היום

ככולו ויבאו לטעות בדין לכן הדר שלח ליה לא תיתי כדי לברר הדין לעיני הרואין שידעו דלא אמרינן מקצת היום ככולו.

כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִבְּפָנִים, תּוֹרָתוֹ מַכְרֶזֶת עָלָיו מִבַּחוּץ. נראה לי בס"ד רמז לפי דרכו דידוע שיש שני צלמים באדם האחד מאותיות שם הוי"ה והוא מתפשט בפנימיות האדם והשני מאותיות שם אלקים והוא מתפשט בחצוניות האדם וכמו שאמר רבינו האר"י ז"ל בשער רוח הקודש על פסוק וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ (בראשית א, כז) שהם שני צלמים.

וידוע עסק התורה השלם הוא שילמוד האדם ויעסוק בארבעה חלקים פרד"ס [פשט רמז דרש סוד] שהם כנגד ד' אותיות שם הוי"ה שהארתם מתפשטת בפנימיות האדם ואחר שיעסוק בתורה בשלימות יעלה במעלות עד שיהיה אב בית דין בישראל וכמו שאמרו חכמים לעקביא בן מהללאל חזור בך ונעשך אב בית דין לישראל (משנה עדיות ה, ו), שיזכה להיות בכלל הסנהדרין.

וידוע כי הסנהדרין נקראו בשם אלקים דכתיב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹקִים (שמות כב, ז), ותרגומו לקדם דיינא, וכן אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל (שמות כב, כז) תרגם אונקלוס דיינא לא תקיל. וזהו שאמר אדם עוסק בתורה מבפנים דהיינו שיגע לעסוק בכל חלקי התורה שהם כנגד אותיות שם הוי"ה שמתפשטת הארתם בפנימיות האדם אז סוף דבר עולה במעלות שתורתו מכרזת עליו מבחוץ שיזכה לתואר אלקים שאותיות שלו מתפשטים בחצוניות האדם.

או יובן בס"ד העוסק בתורה בתמידות יזכה שיהיה לו לב מבין בתורה כי יהיה נשפע מן הבינה שהיא סוד לב כמו שכתוב בפתיחת אליהו זכור לטוב 'בִּינָה לִבָּא וּבָהּ הַלֵּב מֵבִין'. ואמרתי בס"ד דרך רמז לכן תמצא מלוי אותיות לֵב הם תָּמִיד כזה ל**מ"ד בי"ת** לרמוז אם יהיה לו התמדה בתורה אז יזכה להבנה הרמוזה באותיות הפשוט של לב כי לב לשון ליבוב מלשון ילבב וכמו שאומרים בראש השנה וכפור 'היום תלבבנו'. והנה ידוע הלב הוא כלי של התורה שהיא משתמרת בתוכו וכמו שאמרו רז"ל במדרש (מדרש תנחומא פרשת תרומה, ותנחומא הקדום שם) מעשה באותו חכם שירד לספינה עם אנשים סוחרים וכו' עיין שם.

וזהו שאמר **כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִבְּפָנִים** רוצה לומר בתמידות הרמוזה במלוי הלב שהוא כלי של התורה והמלוי הוא פנימיות הפשוט **תּוֹרָתוֹ מַכְרֶזֶת עָלָיו מִבַּחוּץ** הם אותיות הפשוט של הלב כי הפשוט הוא מבחוץ כלומר יזכה לליבוב שהוא הבנת התורה הרמוזה באותיות לב שהוא לשון ליבוב.

ובאופן אחר נראה לי בס"ד אם האדם עוסק בתורה בבית המדרש עם החכמים ונושא ונותן עמהם בדברי תורה אם יזכה לכוין על האמת ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא שיסכימו בה כל החכמים אז יהיו דבריו הלכה ומתפשטת ויוצאה לחוץ דמתבדרא בעלמא ולזה זכה דוד המלך ע"ה דכתיב (שמואל א' טז, יח) וַה' עִמּוֹ שהלכה כמותו בכל מקום (סנהדרין צג:) שהוא מחדש ההלכה בבית המדרש ומתפשטת ויוצאה בכל מקום, אבל מי שאינו זוכה לכך שאומר סברות בדברי תורה אך לא יהיו מוסכמים נמצאו דבריו לא יצאו מפתח בית המדרש כיון דנדחו ולא הסכימו בהם חכמים הוא הדבר אשר אמר הכתוב יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה (משלי ה, טז).

וזהו שנאמר **כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִבִּפְנִים** בבית המדרש שהוא עוסק לשמה מכוין על האמת ואז **תּוֹרָתוֹ מַכְרֶזֶת עָלָיו מִבַּחוּץ** דשמעתיתיה מתבדרן בעלמא וסתם עסק קאי על לימוד לשמה כמו שנאמר במקום אחר כי בזה יעשה מלאכה למעלה שבונה בשמים מעליותיו.

ועוד נראה לי בס"ד על פי המעשה שהביא בספר הדורות באותו חסיד שהיה עוסק בתורה בקדושה ובטהרה ימים ולילות בלי הפסק ובעירו היו עובדי כוכבים ומזלות פריצים באים בחצי הלילה לרחובות היהודים והפריץ דופק על הפתח של היהודי שיפתח לו כי יפחד פן יהרגנו בכדור אש שבידו והפריץ נכנס ואינו יוצא משם עד שיפייסנו במעות או בחפצים כאשר יזדמן! והיה דרכו של אותו חסיד כשעוסק בתורה בביתו בלילה מניח מסמר אחד אצלו וכשיבא הפריץ לדפוק על הפתח מכה על המסמר לתחבו בקרקע הכאה אחת ואז תכף ומיד אותו הפריץ העומד בחוץ אצל הפתח נשקע עד חציו בארץ וכאשר יכה על המסמר הכאה שנית נשקע כל גופו של הפריץ ואבד מן העולם!

והנה פעם אחת הגידו למלך שאותו חסיד לומד כל לילה לאור הנר ואין משים בו שמן ויבקש המלך שילך הוא בעצמו ויראה הדבר הזה וילך בלילה הוא והמשנה וידפוק המלך על הפתח של החסיד ויחשוב החסיד שהפריץ דפק ואז הכה על המסמר הכאה אחת ואז המלך נתחב בארץ עד חציו וכשבא להכות הכאה שנית קפץ המסמר ועלה מן הארץ ואז גם המלך עלה כולו מן הקרקע ומחמת כן הבין החסיד כי המלך הוא הדופק ותכף קם ופתח שער החצר וישתחוה למלך ויאמר לו באת עתה לכאן הלא תדע כי יש רוח אחד עומד בפתח וכל מי שיבא להרע לי הוא תוחב אותו בקרקע! ועתה הרגשתי מבפנים שתחב אותך עד חצייך ותכף גזרתי עליו שיעלה אותך ויאמר לו המלך כן הדבר שכבר נבלע עד החצי ולולי גזרתך שגזרת על הרוח היה נבלע כולו ואבד מן העולם ואלף

תודות אודה לך על הדבר הזה עד כאן.

ובזה יובן המאמר כאן דרך הלצה **כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִבִּפְנִים** כאותו חסיד שהיה עוסק בתורה בפנים בתוך ביתו בקדושה ובטהרה **תּוֹרָתוֹ מַכְרֶזֶת עָלָיו מִבַּחוּץ** שהיה נעשה לו נס מבחוץ שהאוייב משתקע בארץ מבחוץ שבזכות התורה שמוציא מפיו בקדושה ובטהרה האוייב יורד למדרגה התחתונה שנקבר בארץ ובזה ניכר ונודע שהוא בעל אות ומופת.

אַלְמָלֵי אַתָּה שָׁאוּל וְהוּא דָּוִד, אֲבַדְתִּי כַּמָּה דָּוִד מִפָּנָיו. פירש רש"י: שהוא צדיק ממך. וקשא וכי אם הוא צדיק יותר ממנו מותר לו לרדוף אותו להרגו? ולמה יעזרהו השם יתברך בכך? ואם הכונה דקאמר לו אלמלא אתה הרודף אותו והוא נרדף ממך הייתי מאבד אותך מפניו, זה פשיטא דמקרא מלא הוא וְהָאֱלֹקִים יְבַקֵּשׁ אֶת נִרְדָּף (קהלת ג, טו)! ועוד אם כן לימא ליה אם אתה רודפו, ולמה תלה הדבר בזה אַלְמָלֵי אַתָּה שָׁאוּל דמשמע דקאמר לו בכהאי גונא ששאול רודף ודוד נרדף אפילו הכי היה מאבד כמה דוד? ועוד למה אמר 'כַּמָּה דָּוִד' הוה ליה למימר הייתי מאבד אותך מפניו! ומה הכוונה של כַּמָּה? ונראה לי בס"ד דאיתא בספר קהילת יעקב ז"ל שהביא מספר נגיד ומצוה שהביא מדברי רבינו מהרח"ו [מורנו הרב רבי חיים ויטאל] ז"ל שדוד המלך ע"ה היה בחינת הבל ושאול המלך ע"ה בחינת קין עיין שם. ולפי זה מובן המאמר שפיר 'אִלְמָלֵי אַתָּה שָׁאוּל וְהוּא דָּוִד' אם בגלגול זה היית אתה קין שהוא גלגול שנתגלגל בשאול והוא הרודף אותך דוד שהוא גלגול הבל אז אף על פי שהוא רודף אותך הייתי עוזרו להרגך כי נקמת דמו הוא תובע דקין הרג את הבל בראשונה ובדין הוא רודף אותך אך מה שעזרתיך עתה בשביל שאתה הבל והוא קין והיה רודף אותך להרגך כאשר הרגך בראשנה.

מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף צְפוּרָה מְשֻׁנָּה בְּמַעֲשֶׂיהָ. נראה לי בס"ד כונתם בשבח זה לעת עתה להתרעם עליו למה פירש ממנה אם בשביל נבואה גם בנו דבר ה' ולא פרשנו! ואם שהיא גיורת ולכך מאס בה הלא היא אשה כושית שמשונה במעשיה הטובים ואם כן היא מעולית מכל נשי ישראל!

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הוֹאִיל וְהִשְׁפַּלְתָּ עַצְמְךָ, תְּהֵא כָּמוֹנִי, שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְאַתָּה מְבַטֵּלָהּ. פירוש כמו אני מבטל גזרה שלי כך אתה תוכל לבטל גזרה שלי ואות ח' של 'תַּחְכְּמֹנִי' (שמואל ב' כג, ח) תתחלף באות ה"א באחה"ע ונמצא תח הוא 'תה' והוא נטרקון תְּהֶיֶה ונשאר אותיות כָּמוֹנִי.

"**רֹאשׁ הַשָּׁלְשִׁי**", **תְּהֵא רֹאשׁ לִשְׁלֹשֶׁת אָבוֹת**. נראה לי בס"ד על פי מה שאיתא בספר הלקוטים בשמואל בשם תלמידי רבינו האר"י ז"ל שדוד המלך ע"ה בפטירתו שנפטר

בגמר שנת השבעים זכה ועלה לבינה שהיא ספירה שמינית עיין שם. וידוע ששם אהי־ה הוא בבינה וידוע ששם אהי־ה רמוז בראש שמות האבות שהם אי־י עולה שם אהי־ה שהאבות נשמתם חצובה מתחת כסא הכבוד שהוא סוד בינה בסוד האבות הן הן המרכבה נמצא שם אהי־ה שהוא סוד בינה רמוז בראש האבות וזהו שנאמר תהא ראש לשלשה אבות כלומר תעלה לבינה שרמוזה בראש שלשה אבות. וקרא לשם אהי־ה שלישי כי לא יש בכל שמות הקודש שם שמספרו ישתלש אלא רק שם אהי־ה שהוא שלשה פעמים ז' לכן קוראו בשם שלישי.

"**הוּא עָדֵינוּ הָעָצְנִי**", **בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, מְעַדֵּן עַצְמוֹ כְּתוֹלַעַת**. קשא אם דורש עֲדֵינוֹ לשון קשורים וכי לא נמצא קשורים אלא בתולעת? ועוד כאן מדבר בשבח ענוה שלו ומה רמז יש לענוה בקשורים?

ונראה לי בס"ד דידוע הגאוה היא בראש והעניו משפיל ראשו בתוכו שאין לו גובה ראש וכאשר פרשנו בפסוק וְהָיָה פִּי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ (שמות כח, לב) ותרגם אנקלוס ויהא פומיה כפול לגויה, שהוא משפיל ראשו ואינו מגביהו למעלה כאלו ראשו קשור בין כתיפיו ואצילי ידיו. ודוגמה לזה יש בתולע שקורין בלשון ערבי זרנטא"ח שדרכו לפי טבעו להכניס ראשו בקרבו ואינו נראה שיש לו ראש כלל אלא נראה כמטבע עגול וזה התולע ימצא פה עירינו בחזרת שנקרא חסא ובערבי כ"ס.

ומצינו שדוד המלך ע"ה דימה עצמו לתולעת דכתיב וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ (תהלים כב, ז) והיינו שדימה עצמו לתולעת זו שמכנסת ראשה בקרבה ונראית כאלו אין לה ראש כלל כי הוא היה עניו ואין לו הרמת ראש כדכתיב (תהלים קלא, א) ה' לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינָי, ולכן כאן קראו עדינו שמעדן עצמו כתולעת זו שנקראת זרנטא"ח שמקשרת ראשה בקרבה ואין לה הרמת ראש והיא קשור ראשה בתוכה אצלה הוא דבר טבעי, כן הענוה היתה אצל דוד המלך ע"ה טבעית.

ונראה לי לכן עמידת הולד ברחם אמו ראשו שפל ומונח בין ירכותיו והוא כמו תיבה מרובעת (נידה ל:), והיינו דוגמת זו התולע שקורין זרנטא"ח כשמכניס ראשו בקרבו ללמד שהאדם צריך להזהר בזה שלא יהיה לו גאוה שהיא בהרמת ראש.

ונראה לי בס"ד שיש רמז לתולע באותיות עֲדֵינוּ במלואם ע־ין דל־ת יו־ד נו־ן ואו סוף המלוי עולה תק"י [510] כמנין תולע [506] עם הכולל ד' אותיות, והכי קאמר כשהוא יֹשֵׁב בַּשֶּׁבֶת תַּחְכְּמֹנִי (שמואל ב' כג, ח) כלומר בעת שעוסק בתורה היה עדינו שמעדן עצמו כתולע ומתי היה העצני שמקשה עצמו כעץ הוא בעת שמעורר חניתו רוצה לומר כשיוצא למלחמה.

שֶׁהָיָה זוֹרֵק חֵץ וּמַפִּיל שְׁמוֹנָה מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם אַחַת, וְהָיָה מִתְאַגֵּחַ עַל מָאתַיִם. פרשתי בסה"ק **בֶּן יְהוֹיָדָע** שעשה לו הקב"ה נס להיות בחץ זה רוח חיים שיהיה נכנס באדם זה ויוצא ממנו ונכנס באחר שאצלו וכן על זה הדרך עד שמונה מאות והיה החץ כמו שפיפון עלי אורח שהוא מין נחש שדרכו להיות מעופף באויר ולכך נקרא שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַח (בראשית מט, יז) נמצא החץ שלו כמו שפיפין שהוא מין נחש וזאת היתה לו על אשר זימר גונדא דנחש.

יָצָתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: "רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי". נראה לי בס"ד מה שהיה מספר זה נחסר ממנו בשביל ענין אוריה כי הוא כתב אל יואב להעמיד את אוריה בראש אנשי המלחמה כדי שיהרג לכן בעבור זה נחסר ממנו מאתים שהוא מספר אות ר' אשר במילואו הוא ריש רוצה לומר ראש. ולכן נתן המלך ע"ה כשעשה המשל לדוד המלך ע"ה בדבר אוריה אמר לו שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אֶחָת אֶחָד עָשִׁיר וְאֶחָד רָאשׁ (שמואל ב' יב, א), כתיב רָאשׁ באלף יתירה ואין האלף יוצא במבטא רמז לו שיהיה נחסר מן מספר האלף מספר ר' בעבור דבר זה שהעמיד את אוריה בראש אנשי המלחמה כדי שיהרג ולכן אמר לו בת קול 'רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי' היינו רק רוצה לומר מיעוט יהיה לך המעטה וחסרון מן כחך בדבר אוריה ונרמז זה גם כן בשם אוּרִיָּה שהוא אוֹיָה ר' שיהיה לו אויה כמספר ר'.

דף יז.

כִּי קָא בָכֵי וְאָזֵיל, אֲתָאי זְבוּרָא, טָרְקֵיהּ אַאַמָּתֵיהּ וְשָׁכְיֵב. נראה לי בס"ד הטעם שנענש על ידי זיבורא דאמרו רז"ל בגמרא דעבודה זרה (עבודה זרה כח:) חמימי לעקרבא וקרירי לזבורא וחלופא סכנתא, נמצא ארס הזבורא חם ורפואתו שיניחו לו דבר לקררו ולכן זה שהבעיר אש התאוה באבר שלו ולא כפה יצרי לקרר אש תאותו טָרְקֵיהּ זְבוּרָא שהוא ארס חם ומתרפא בדבר קר.

אִם מָמוֹן נָתְחַיַּבְתִּי לָךְ, נְדוּי מִי נָתְחַיַּבְתִּי לָךְ. קשא וכי נעלם מן ריש לקיש טענה זו שטען זה, ואיך נדהו?

ונראה לי בס"ד דריש לקיש דן דבר זה לאפקרותא כי ריש לקיש היה חכם רשום מגדולי חכמי הדור, ואיך לא נכנע אותו האיש מקמיה שהיה אוכל מפרדס שלו בפניו? ולא עוד אלא שגער בו ולא חש לגערתו! ונמצא זה נגע בכבוד התורה שזלזל בו ונדהו בעבור זאת ולא בעבור הממון.

וכיוצא בזה נמצא לעיל (טז:) בההיא איתתא דהות יתבה בשבילא, הות פשטה כרעא וקא

מניפה חושלא והוה חליף ואזיל צורבא מרבנן ולא אכנעא מקמיה. אמר: כמה חציפה האי איתתא! ושאל אותה רבי נתן אם שמעה שמתא על זאת? שמע מינה דהוות מחייבא שמתא משום דלא אכנעא! וכן הענין כאן אפילו אם זה דעתו לשלם איך יעשה זה בפניו ואיך יגער בו ולא יחוש לגערתו נמצא זלזל בכבוד תורתו? ולכך שמתו!

והא דאמרו לו בבית המדרש **שֶׁלְּךָ אֵינוֹ נִדּוּי** מפני שהם הבינו שזה האיש לא הכיר את ריש לקיש ולא ידע שהוא חכם בעל תורה אלא חשב שהוא אדם פשוט ולכן לא נתחייב נדוי בעבור שלא חש לגערתו וכיון דחזו רגלים לדבר שלא הכירו לכך אמרו לו 'שֶׁלְּךָ אֵינוֹ נִדּוּי' אבל ריש לקיש חשב שהוא מכירו כי הוא היה חכם מפורסם.

דף כז:

אֶלָּא לְמַאן דְּאָזִיל בְּלָא בְּנֵי, דִּכְתִיב: "**בְּכוּ בָכוֹ לַהוֹלֵךְ, כִּי לֹא יָשׁוּב עוֹד וְרָאָה אֶת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ**". פירוש מי שיש לו בן דומה אחר פטירתו כאלו חזר לביתו וישב במקומו מאחר שבנו יושב במקומו ועושה מעשיו נדמה כאלו הוא עודנו בחיים בביתו אבל אם אין לו בן אין לו זכר בעולם הזה ונמצא לא ישוב אחר פטירתו לעולם הזה וראה ארץ מולדתו.

דף כח.

סָלִיק, יָתִיב אַאַרְזָא דְּבֵי רַב. נראה לי בס"ד הטעם דיתיב באארזא דאמרו רז"ל (תענית כה.) על פסוק צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה (תהלים צב, יג), דהארז אינו עושה פירות אבל גזעו מחליף וכן הוא חשב להיות דוגמת הארז דאף על פי שנשלם תיקון נפשו ולא תעשה פירות עד בעולם הזה אפשר שיהיה גזעו מחליף שיהיה לו גלגול בחיים דאחר סילוק נפשו מגופו בעודו חי בעולם הזה יבא לו רוח ויתקן אותו ויעשה פירות במצות ומעשים טובים בתיקון הרוח ואין צריך למות אלא יהיה גזעו מחליף שתבא הרוח במקום הנפש ולכן ישב על הארז לרמוז על דבר זה.

דף כט.

זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. נראה לי בס"ד זוכה באספקלריא המאירה אי נמי זוכה בשל אחרים אי נמי זוכה בפנימיות הסוד שהוא תורת **חיים**.

בְּשֵׁם ה' נַעֲשָׂה וְנַצְלִיחַ לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ